

Homoniemen, homofonen en homogrammen

Doelgroep	voortgezet onderwijs
Vorbereidingstijb	10 min.
Lesduur	40 min.
Kerndoelen	I2 (vorm en betekenis beschouwen)
Eindtermen	II (relatie tussen vorm en betekenis van taal)
Taalperspectief (systemisch, individueel, sociaal cultureel, historisch)	systemisch (hoe werkt taal)
Lestype (klassikaal, groepjes, individueel)	klassikaal en individueel
Materiaal/benodigdheden	digibord
Thematiek	taalplezier, taalbewustzijn
Competenties	creatief vermogen, taalvaardigheid

Bronnen:

‘Masterclass Woordgrappen met Evert Kwok’ (Onze Taal, 2025, nr. 4)

Achtergrond:

De woordgrap is een humoristisch genre waarbij vaak gebruik wordt gemaakt van homoniemen, homofonen en homogrammen(*). Een homoniem is een woord dat meerdere betekenissen heeft (bijv. het woord *slot*). Homofonen zijn woorden die als je ze uitspreekt hetzelfde klinken, maar verschillende schrijfwijzen en dus ook verschillende betekenissen hebben (bijv. *wei* en *wij*). Homogrammen zijn woorden die je hetzelfde schrijft, maar die je op twee manieren kunt uitspreken en dus ook verschillende betekenissen hebben (bijv. *voornaam*). In het artikel worden hier meerdere voorbeelden van genoemd. De leerlingen gaan in deze les zélf op zoek naar dit soort woorden en er op diverse manieren mee aan de slag.

* Het voorvoegsel *homo-* komt van het Griekse woord *homo*, dat ‘gelijk, identiek’ betekent (en dus niet van het Latijnse woord *homo*, dat ‘mens’ betekent).

Opdracht 1: Samen brainstormen

Lees samen met de leerlingen het artikel ‘Masterclass woordgrappen met Evert Kwok’. Aan de hand van het artikel leg je nogmaals kort uit wat homoniemen, homofonen en homogrammen zijn. Laat de leerlingen nu zelf (klassikaal of in groepjes) zoveel mogelijk voorbeelden bedenken van deze woordsoorten. Geef ze even de tijd om erin te komen. Bespreek de resultaten en kijk of je samen een mooie lijst kunt samenstellen. Als er uit de brainstorm niet zoveel resultaten komen kun je ook de lijst met voorbeelden uitdelen of op het digibord tonen. Maar er zijn er natuurlijk nog veel meer!

Opdracht 2: Maak zinnen waarin je speelt met de verschillende betekenissen

Je kunt de leerlingen nu uitdagen om zinnen te bedenken waarin ze zoveel mogelijk van deze woorden combineren in hun verschillende betekenissen. Bijvoorbeeld: ‘Aan het slot deed de vorst in de vorst het slot op slot.’ Er zijn heel veel mogelijkheden. Wie kan de meeste van deze woorden in één zin stoppen?

Probeer het ook eens met de homofonen (*wij staan in de wei*) en homogrammen (*jouw voornaam klinkt heel voornaam*).

Opdracht 3: Een kort verhaaltje, een eigen woordgrap of het Evert Kwok-taalspel

Verhaaltje: Daag de leerlingen uit om een kort verhaaltje te schrijven waarin ze zoveel mogelijk gebruikmaken van de voorbeelden die door de klas zijn verzameld en die op de voorbeeldlijst staan. Begrijp je nog wat er staat als je zo’n verhaaltje voorleest?

Woordgrap: Je kunt ze ook zelf een woordgrap laten maken in de stijl van Evert Kwok.

- Je bedenkt dan eerst welk van de woorden je hiervoor gaat gebruiken (bijvoorbeeld: de homofonen *mail/meel*).
- Daarna bedenk je de grap zelf (bijvoorbeeld: *een man stuurt een zak meel naar de gemeente omdat hij in een brief leest dat hij de mail naar de gemeente moet sturen*).
- Dan bedenk je hoe je die grap in één of twee zinnen opschrijft (bijvoorbeeld: ‘*Hé Henk, waarom plak jij een postzegel op die zak meel?*’ ‘*Tsja, ik lees hier toch echt dat ik de mail naar de gemeente moet sturen ...*’).
- Tenslotte volgt de tekening die in één beeld de grap moet laten zien.

Je kunt ook een zak *zelfrijzend* bakmeel in zijn eentje achter het stuur van een auto tekenen natuurlijk (*zelf reizend*). Met nog een auto ernaast met vier zakken bakmeel erin. Dan is er verder geen tekst bij nodig.

Taalspel: Op de website www.juffrouwemke.com vind je een taalspel met de cartoons van Evert Kwok. Gemaakt voor de bovenbouw van de basisschool, maar zeker ook leuk en leerzaam voor de onderbouw van de middelbare school.

Opdracht 4: Discussie

Leg je leerlingen deze stelling voor: 'De Nederlandse taal is door de vele homoniemen onnodig ingewikkeld en we moeten daarom voor **ieder begrip** een **apart woord** bedenken.' Wat vinden je leerlingen en welke argumenten gebruiken ze hiervoor?